

definici lokality a často opomíjely aktérskou sebereflexivitu. Na příspěvek Anny Ameliny navázala Evelina Ammann Dula z Bern University of Applied Sciences, která ve svém výzkumu intergeneračních změn rovněž odkazovala na teoretický koncept z knihy *Transnational Inequalities in Europe*.

Dále bych vyzdvihl workshop s názvem „Transnationalism and Integration,“ jehož cílem byla snaha definovat kompatibilitu nebo rozdílnost obou uvedených sociálních procesů. Účastníci workshopu, z nichž bych rád jmenoval Martu Bivand Erdal a Jørgena Carlinga, oba z PRIO, Erika Snela, Valentinu Mazzucato z Maastricht University nebo Petera Kivisto z Augustana University, se poměrně jednoznačně shodli, že se nejedná o navzájem vymezující, ale o slučitelné procesy.

Každý si však vybíral panely a workshopy podle svého uvážení a zde předkládám jen ty, kterých jsem se osobně zúčastnil. Během celé konference zcela jistě zazněly i další přínosné teze. Jelikož se 13. výroční konference odehrála v Praze, očekával jsem více návštěvníků z českých univerzit, ale následující konference v Rotterdamu jen poukázala, že zahraniční badatelé jsou více mobilní než jejich čeští kolegové, což je však dáno i mnoha strukturálními faktory a rozdíly mezi vysokoškolskými systémy. Bylo by však žádoucí, aby se české sociální vědy nepohybovaly v celoevropském kontextu na okraji, jak je tomu doposud, ale aby se více snažily o kooperaci a o širší zapojení do mezinárodního sociálněvědního prostředí.

Luděk Jirka (Fakulta humanitních studií UK, Praha)

Jak jde kroj, tak se stroj. Lidový kroj sedmi generací na moravském Valašsku. Rožnov pod Radhoštěm, Valašské muzeum v přírodě, 2016.

Lenka Drápalová – Jana Tichá, Jak jde kroj, tak se stroj. Katalog expozice o tradičním odívání na Valašsku. Valašské muzeum v přírodě, Rožnov pod Radhoštěm 2017, 392 s.–

Lidový oděv v rozmanitých regionálních podobách je vděčným tématem pro veřejné prezentace. V etnografických muzejních sbírkách tvoří textil a doklady odívání rozsáhlé kolekce, avšak četnost samostatných výstav tomu neodpovídá. Kroje bývají spíše jen jednou ze součástí

národopisných expozic, zdařilým příkladem z nedávné doby může být Slovácké muzeum v Uherském Hradišti (Národopisná expozice Slovácko, 2014, kurátorka Marta Kondrová). Důvodem této situace je především náročná příprava expozic a specifické podmínky vystavování.

Čištění, praní, škrobení, žehlení i citlivé opravy nošených a v různé míře opotřebovaných nebo dokonce poškozených oděvních součástí klade vysoké požadavky na konzervátorskou odbornost a časovou náročnost. Na rozdíl od historického kostýmu, který je možno vystavovat na stylizovaných korpusech nebo krejčovských pannách, vyžaduje lidový oděv, jehož nedílnou součástí jsou i pokrývky hlavy, kompletní figuríny, které jsou často individuální zakázkou. V zájmu péče o sbírkové předměty a dodržení restaurátorských standardů u organických materiálů je nutno trvat na umístění exponátů v klimaticky vyhovujícím bezprašném prostředí s přiměřeně šetrným osvětlením. V neposlední řadě – choulostivé textilie je nutno po určité době obměňovat. A jak je známo, profesionální podmínky, k nimž se vážou také finanční náklady, zatím pochopitelně nemohou splnit všechny muzejní instituce. Zpřístupnění dlouhodobé nebo stálé výstavy lidového odívání je tedy výjimečnou událostí. Ta se odehrála v prosinci 2016 ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, kde byla zahájena expozice tradičního oděvu na Valašsku pod názvem *Jak jde kroj, tak se stroj*.

Když v roce 2005 získalo Valašské muzeum v přírodě budovu bývalého sušáku, která se měla proměnit především na vstupní centrum a zázemí pro návštěvníky, bylo rozhodnuto o využití prvního patra pro příležitostné výstavy a podkroví pro otevřený depozitář. Tento záměr byl přehodnocen a změněn ve prospěch stále expozice krojů, a proto odborné pracovnice Marie Brandstettróvá, Jana Tichá a Lenka Drápalová připravily libreto, které poslední jmenovaná kurátorka sbírky textilu rozpracovala během tří let na podrobný scénář. Klíčový okamžik však nastal v roce 2014, když se muzeu podařilo získat dotaci 21 milionů z Finančních mechanismů EHP a Norska na projekt zahrnující vybudování expozice, vydání

tištěného katalogu, vytvoření on-line katalogu textilní sbírky, uskutečnění několika mezinárodních workshopů a propagaci.

Kroj z regionu Moravského Valaška byl v současnosti k vidění jen v expozici Národního muzea *Česká lidová kultura* v pražském Letohrádku Kinských (2005, kurátorka Jiřina Langhammerová) a v dlouhodobé výstavě *Lidový oděv na Moravě* v Národním ústavu lidové kultury ve Strážnici (2014, kurátor Martin Šimša), kde jsou představeny všechny tři oděvní podtypy Valaška na párech ze Vsacka, Rožnovska a Valašskokloboucka. V samotném rožnovském muzeu se dosud uplatnily spíše bytové textilie v instalacích interiérů jednotlivých objektů. Zásadním rozhodnutím nově uvažované expozice byla celková koncepce a nelehký výběr exponátů z dvaceti tisíc sbírkových předmětů. Lenka Drápalová se rozhodla zaměřit na Rožnovsko, které je v rámci sbírky reprezentativně zastoupeno. Rožnovský kroj je výrazným podtypem valašského lidového oděvu, jenž se vyvíjel ve specifických podmínkách odlišných od horských oblastí. Rožnov pod Radhoštěm se statutem klimatických lázní byl cílem mnoha návštěvníků, kteří přispívali k ekonomickému povznesení města. Kontakt místních obyvatel s lázeňskou klientelou působil na proměny tradičního oděvu, v němž docházelo k intenzivnímu ovlivňování stylovým oblečením, časnějšímu přejímání nových materiálů, jako bylo bavlněné plátno, batist a tyl, příhodné jako podklad pro bílou výšivku.

Otevřené podkroví budovy bývalého sušáku o ploše 625 m² muselo být pro účel expozice zásadním způsobem upraveno. Realizací byla pověřena firma Artconsultancy, s. r. o., z Opavy, instalace exponátů ležela na bedrech muzejních pracovníků. K optickému zklidnění prostoru přispěla panelová vestavba v převažující antracitově černé barevnosti, která vytváří

neutrální pozadí pro exponáty, a je kombinována se zemité červenou na informačních tabulích a popiskách s kontrastním bílým písmem. Úvod expozice je zasvěcen počátkům sběratelství a nejstarším hmotným dokladům ve sbírkách i připomenutí osobností, které formovaly prostřednictvím akvizic charakter muzea. V následujících kójiích vytvářejících iluzi interiéru i městského parku bylo využito zkosení stropu k vytvoření větší intimity. Dioramata s figurínami představují události rodinného cyklu (narození, úvod, svatba, smrt), předvádějí městský oděv, novohrozenkovský orszácký kroj a obrodu valašského kroje v roce 1925, poskytují iluzi obchodu s metráží a galanterním zbožím, připomínají působení industriálních učitelů Marie Schoberové a Hermíny Mikundové-Strohsneiderové, které se zásadním způsobem podílely na udržení a rozvoji bílé zuberské výšivky. Protilehlá část expozice je vyhrazena systematické prezentaci vybraných oděvních součástí ženského a mužského kroje z celého Valašska a Těšínska, které také patřilo do sběrné oblasti muzea. Kromě exponátů efektně, ale především nadměrně účelně aranžovaných ve vitrínách na plexisklových válčích, je další část umístěna v zásuvkách. I tak je tisícovka vystavených předmětů pouhou dvacetinou textilní sbírky Valašského muzea v přírodě. Oděvy i doplňky jsou precizně vyčištěny a nažehleny, část byla zrestaurována z programu ISO Ministerstva kultury ČR, při této příležitosti vzniklo také několik kopií a rekonstrukcí. Po roce dojde k obměnám některých předmětů.

Kromě odborné stránky je pro celkové vyznění výstavy důležitý způsob prezentace. Z muzeologického hlediska je snaha o dosažení efektu prolnutí bezpodmínečné ochrany sbírkových předmětů a zároveň maximální vstřícnosti k návštěvníkovi. V případě expozice valašského odívání byly všechny požadavky

splněny. V klimatizovaném výstavním sálu s regulovaným osvětlením je všechna pozornost soustředěna na exponáty s přehlednými a dobře čitelnými popiskami. Na tabulích jsou vysvětlující texty v češtině a ve zkrácené anglické verzi, k dispozici jsou audioprůvodci s výkladem v češtině, angličtině, němčině a polštině. Na plátno v čele sálu je možno promítat několik historických a výukových snímků, v centru byl vyčleněn prostor pro dětské programy. Expozice je koncipována pro návštěvníky na různé úrovni znalostí a s různou hloubkou zájmu i časovými možnostmi: umožňuje jen zběžnou prohlídku s estetickým zážitkem, nebo detailní studium.

Několik měsíců po otevření expozice vyšla objemná fotografická česko-anglická publikace od Lenky Drápalové, která je odrazem vizuální prezentace. Důsledkem komplikovanosti názvu výstavy i katalogu, který se snažil vyhnout banálnímu titulu a využil na Valašsku běžně známé rčení, je nesnadná jejich zapamatovatelnost; také absence anglické verze názvu může působit problémy při citacích v zahraničním tisku. Po úvodních textech o projektu a zastoupení tradičního textilu z Valašska v muzejních sbírkách jsou další oddíly katalogu věnovány představení tradičního oděvu při vybraných příležitostech kopírujících scénograficky řešená dioramata ve výstavě. Následující kapitoly představují systematicky seřazené oděvní součástky ženského a mužského kompletu, jednotlivé fotografie s popiskami (pouze v češtině, bez anglického překladu) předchází stručná charakteristika. Každému předmětu je věnována samostatná stránka (místy až nadbytečně), efekt kontrastu s tmavým pozadím vynikne u bílých součástí, některé ztrácejí ostré kontury a tím i čitelnost. Knihu uzavírá obsáhlá bibliografie sepsaná Janou Tichou a chronologické soupisy tematických programů a prezentací Valašského muzea v přírodě

od roku 1970, výstav od roku 1972 a filmografie. Publikaci o čtyřech stech stránkách graficky zpracovala firma MIGER – Valašská fabrika na reklamu a v devíti stech výtiscích ji vytiskla firma Grafia Nova, s. r. o.

Dalším výstupem projektu je on-line katalog sbírky textilu, bohužel až příliš utajený na webových stránkách Valašského muzea v přírodě pod titulem Odborná činnost/Norské granty. Obsahuje 17 600 záznamů, z toho dvanáct a půl tisíce položek textilu bytového i oděvního, skoro jeden a půl tisíce textilních doplňků a stejně tak textilních pomůcek. Kromě Moravského Valašska zahrnuje Těšínsko a Moravské Kopanice, které jako kulturně

blízké regiony patřily od počátku do badatelského zájmu muzea. Díky tomuto počínu je sbírka trvale zpřístupněna a tím také celý projekt naprosto souzní s aktuálními vědeckými a muzeologickými trendy. Navíc je naplněn jeden z důležitých požadavků při udílení tzv. norských grantů, kterým je dlouhodobá udržitelnost. Ve Valašském muzeu v přírodě se expozicí, katalogem i databází valašského tradičního oděvu podařilo nejen rozšířit atraktivní nabídku pro tisíce neustále proudících návštěvníků, ale rovněž stvrdit své postavení instituce s vědeckými ambicemi.

Alena Křížová (Masarykova univerzita, Brno)